

65. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 13 X 1866 Rkp. BJ 6520 k. 95-96.

[Tłumaczenie:]

[k. 95r]

Paryż, 13 października 1866

11, rue Jacob

Drogi Panie,

Nazajutrz po Pańskim wyjeździe przyszedł do mnie list z Warszawy adresowany do Pana, który natychmiast przesłałem Panu do Drezna, dokąd dotrze równie szybko jak Pan. Kontynuuję moją kampanię wymierzoną w Bismarcka¹. Wysyłam Panu mój drugi artykuł. Poznaniacy powinni zdobyć się na wielki wysiłek, gdyż z jednej strony chodzi dla nich, jak się wyraził Szekspir² niedawno cytowany przez Libelta³, o *być lub nie być*⁴, a z drugiej strony tutaj wrze przeciw Prusom. Liczę na Pana, że nakłoni ich Pan, by informowali mnie na bieżąco o swoich zamiarach. W Paryżu można drukować to, co w żadnym razie nie uszłoby bezkarnie „Dziennikowi Poznańskiemu”⁵.

Potrzebowałbym szczegółów dotyczących ich działań i najnowszych prób prusyfikacji. Czytelnicy są niewystarczająco poinformowani. Poznaniacy nie powinni zaniedbywać propagandy. Gdyby [k. 95v] byli gotowi wspólnie wysilić się na przykład na 500 talarów, wydrukowałbym od ręki tłumaczenie dzieła noszącego tytuł: *Materialien zur Geschichte polnischer Landestheile unter preussischer Verwaltung*⁶ itd. Jest to bardzo uczone, poparte niezwykle ciekawymi dowodami rzeczowymi. Dołączylibyśmy do tego tłumaczenie ostatnich dyskusji i dokumenty, które deputowani uznaliby za stosowne zamieścić. Zostałoby to rozesłane do polityków. Dzisiaj osoby jak najlepiej usposobione nie znajdują niczego, co by ich wystarczająco oświeciło. Będzie Pan na miejscu najlepszym sędzią, by zdecydować, czy mój pomysł jest wykonalny, ale wciąż jestem przekonany, że gdyby tylko do tego się przyłożyli, wywołalibyśmy ruch [k. 96r] opiniotwórczy. Broszury i artykuły w gazetach mają ulotne istnienie; chciałbym propagować materiały poświęcone kwestii poznańskiej, z którymi powinien zapoznać się każdy, kto aspirowałby do pisania na ten temat. Gdyby ten projekt został życzliwie

¹ Otto von Bismarck – zob. list nr 50.

² William Shakespeare (1564-1616) – dramaturg, poeta, aktor, największy z pisarzy angielskojęzycznych, autor kronik dramatycznych (*Henryk VI*, *Ryszard III*), tragedii (*Romeo i Julia*, *Hamlet*, *Otello*) i komedii (*Sen nocy letniej*, *Jak wam się podoba*) oraz ponad stu pięćdziesięciu sonetów.

³ Karol Libelt (1807-1875) – filozof, publicysta, działacz narodowy i polityk, wielokrotnie aresztowany za działalność niepodległościową, w latach 1868-1875 prezes Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

⁴ Początkowe słowa monologu Hamleta z dramatu Williama Szekspira.

⁵ „Dziennik Poznański” – zob. list nr 8.

⁶ *Materialien zur Geschichte polnischer Landestheile unter preussischer Verwaltung*, Librairie Etrangère, Leipzig 1861.

przyjęty, wszystko byłoby gotowe w dwa tygodnie. Mój biedny brat Aleksander⁷ przetłumaczył dzieło, o którym Panu mówię, i wziąłbym na siebie tłumaczenie ostatniej partii i całą resztę.

Widział Pan ataki rosyjskiej prasy na Gołuchowskiego⁸: to znak, że należy popierać tę ewolucję Austrii, jednak bez wystawiania jakichkolwiek kwitów. Jak Pan myśli, dokąd posunie się Gołuchowski, dokonując reform?

Bronisław⁹ wciąż cierpi [k. 96v] z powodu wilgotnej pogody, jaka tutaj panuje.

Pańskie skrzynie są jeszcze w drodze.

Każdy wokół mnie przypomina się Pańskiej życzliwej pamięci.

Wiele wyrazów serdecznej przyjaźni

od szczerze Panu oddanego

Władysława Mickiewicza

P.S. W mojej księgarni¹⁰ mam w depozycie wszystkie książki z zasobu Żupańskiego¹¹ z 33% zniżką, a rozliczenie jest dostarczane w styczniu i lipcu każdego roku. Być może inni poznańscy księgarze wysłaliby mi również swoje książki w depozyt. Wzbogaciłoby to ich katalog i zwiększyło ich sprzedaż.

⁷ Aleksander Andrzej Mickiewicz (1842-1864) – czwarty z rodzeństwa Mickiewiczów, uzdolniony językowo, tłumaczył z polskiego i włoskiego na francuski, pracował jako dziennikarz dla „L’Opinion Nationale”, publicysta, zmarł w Berlinie.

⁸ Agenor Gołuchowski (1812-1875) – polski arystokrata, konserwatywny polityk polsko-austriacki, minister spraw wewnętrznych Austrii, namiestnik Galicji w latach 1849-1859, 1866-1868, 1871-1875.

⁹ Bronisław Zaleski – zob. list nr 7.

¹⁰ Księgarnia Luksemburska – zob. list nr 9.

¹¹ Jan Konstanty Żupański – zob. list nr 9.